

Som veľmi rada, že vám môžeme ponúknuť publikáciu z novej knižnej edície Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti s názvom Participácia. Sériu publikácií vám predstaví to najlepšie z národného projektu „Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík“, podporeného z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu cez Operačný program Efektívna verejná správa.

Každý participatívny proces je originálny, naprogramovaný na potreby témy a cieľových skupín. Jeho realizácia závisí od vzťahov medzi aktérmi, od úrovne dôvery predstaviteľov verejnej správy, od aktuálnych sociálno-spoločenských podmienok. Preto pri zapájaní verejnosti nie je možné postupovať šablónovito, držať sa jediného postupu, tým by sa esencia toho, čo má participácia prinášať – kreatívne hľadanie možností ako riešiť problémy, ako komunikovať, ako spolupracovať, ako dosahovať dlhodobospokojivé riešenia – úplne znehodnotila a vytratila. Viac ako inde je práve pri aplikácii participatívnych postupov vhodné učenie sa praxou. Preto sa vám do rúk dostáva publikácia **Rakúske štandardy účasti verejnosti – odporúčania pre dobrú prax**, ktorá je výsledkom monitorovacích aktivít expertného tímu národného projektu, ktorý mapoval príklady dobrej praxe v zahraničí. Prinášame vám skúsenosť, ktorá vám môže pomôcť a uľahčiť vám cestu pri zapájaní verejnosti do tvorby verejných politík vo vašom meste, obci, kraji, rezorte. Rakúske štandardy na prvý pohľad netradične vznikli na podnet úradníkov a úradníčok. Vyvracajú tým predpoklad, že participácia primárne vzniká systémom zdola nahor, teda od občanov k inštitúciám a potvrdzujú tak základný atribút participácie, ktorým je, že v procese participácie sú si všetky subjekty rovné. Rozbíjajú aj nepresný a opozeraný obraz o úradníkovi, ktorý nie je schopný či ochotný pustiť za brány svojho úradu názory, odporúčania a pohľady verejnosti. Títo rakúski naopak, spracovali spôsob, ako činnosť úradov verejnosti ešte viac sprístupniť a spolupracovať s ňou.

Rakúske štandardy zaujmú aj sympaticky prehľadnou formou, kedy si prostredníctvom kvalifikovane vypracovaných setov jednoduchých otázok preveríte svoju pripravenosť či už vo fáze prípravy (napríklad: *Je jasné aké možnosti ovplyvňovania ponúkate verejnosti a ako záväzné budú výsledky participatívneho procesu?*), realizácie (napríklad: *Dohodli ste sa v pracovnej skupine na spôsobe rozhodovania?*) alebo vyhodnotenia participatívneho procesu (napríklad: *Overili ste si, že ste dosiahli ciele procesu účasti verejnosti?*). Ak máte chuť poctivo si zodpovedať všetky otázky, je to prvý a základný predpoklad toho, že sa vaše participatívne procesy zrealizujú a že môžu dopadnúť celkom úspešne.

Barbara Gindlová, odborná garantka národného projektu „Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík“

Rakúske štandardy účasti verejnosti

—
odporúčania
pre dobrú prax

Rakúske štandardy účasti verejnosti

—
odporúčania
pre dobrú prax

Rakúske štandardy účasti verejnosti – odporúčania pre dobrú prax

Vydalo: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky/Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti
Preklad: Bruno Konečný
Jazyková korektúra: Alexandra Tomeková
Obálka a grafický dizajn: Zuzana Chmelová

Bratislava 2020

Publikácia je súčasťou národného projektu Podpora partnerstva
a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík,
ktorý je podporený z Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom
operačného programu Efektívna verejná správa.

ISBN 978-80-89051-49-6

Zdieľaním a šírením informácií z tejto publikácie podporíte participatívnu
tvorbu verejných politík a rozvoj občianskej spoločnosti. Ďakujeme.

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

„Slovensko je v miestach Bratislavy od Rakúska vzdialené šírkou rieky, čo nie je viacej ako 200 metrov. Ak 200 metrov od Slovenska máme dobrý príklad, pravidlá a prax participácie, tak by bolo pre nás premárnenou príležitosťou to nevyužiť. Všetci radi chodíme do Viedne, všetci vieme, ako vo Viedni veci fungujú a prečo? Lebo sa svojich občanov pýtajú a participácia funguje.“

Martin Giertl, splnomocnenec vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Všetky publikácie
knižnej edície Participácia
Úradu splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej
spoločnosti nájdete na:

ÚSV SR ROS

Splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti má postavenie poradného orgánu vlády Slovenskej republiky. Prostredníctvom akčných plánov, schvaľovaných uzneseniami vlády SR, splnomocnenec manažuje dve základné agendy – „Iniciatíva pre otvorené vládnutie“ a „Konceptia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku“.

Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti prispieva k lepšiemu porozumeniu významu občianskej spoločnosti a činnosti mimovládnych neziskových organizácií. Cieľom úradu je budovať a podporovať transparentnosť a partnerstvo medzi verejnou správou, občanmi a mimovládnymi neziskovými organizáciami. Jeho základnou aktivitou je participatívna tvorba verejných politík, ktorá sa zameriava na posilnenie aktérov občianskej spoločnosti a mimovládnych neziskových organizácií. Úrad v spolupráci s ministerstvami a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy, samosprávou a občianskou spoločnosťou reaguje na aktuálne výzvy a prináša nástroje, ktoré podporujú a posilňujú princípy otvoreného vládnutia.

OBSAH

PREDHOVOR K SLOVENSKÉMU VYDANIU

RAKÚSKYCH ŠTANDARDOV PARTICIPÁCIE // 8

1. CIELE ÚČASTI VEREJNOSTI, PARTICIPÁCIE // 11

2. PRINCÍPY // 12

3. ŠTANDARDY PARTICIPÁCIE // 15

- 3.1. Štandardy prípravy participatívneho procesu // 16
- 3.2. Štandardy realizácie participatívneho procesu // 18
- 3.3. Štandardy monitoringu a evaluácie participatívneho procesu // 22

4. VYMEDZENIE POJMOV // 25

- 4.1. Čo je účasť verejnosti? // 23
- 4.2. Kto je verejnosťou? // 23
- 4.3. Intenzita účasti verejnosti // 24
- 4.4. Kde majú byť aplikované štandardy účasti verejnosti? // 25

5. PRÍNOSY // 27

6. AUTORSKÝ KOLEKTÍV // 29

7. O NÁRODNOM PROJEKTE PARTICIPÁCIA // 32

Predhovor k slovenskému vydaniu

Rakúske Štandardy zapájania verejnosti – odporúčania pre dobrú prax boli vypracované v rokoch 2005 až 2008 v rámci partnerského projektu medzi Ministerstvom životného prostredia Spolkovej republiky Rakúska a Úradom spolkového kancelára. Pôvodný impulz, financovanie a obsahová gescia vychádzali od ministerstva, no zapojením Úradu spolkového kancelára získal proces na vážnosti a relevancii pre jednotlivé rezorty, teda stal sa ústredným.

Ako vôbec k tejto iniciatíve došlo? K ochote vypracovať odporúčania pre zapájanie verejnosti zo strany štátnej správy prispelo viacero faktorov: legitimita plynúca z medzinárodných štruktúr – v orgánoch EÚ (*Biela kniha o európskom spravovaní*, 2001), aj zo strany OECD rástol dôraz na otvorené spravovanie a tieto idey politici a úradníci nosili aj do svojich členských krajín. Vďaka európskym fondom sa zvýšila dostupnosť financovania pre projekty občianskej spoločnosti a aj s tým súvisiaca potreba zjednotenia predstáv ministerstiev o tom, ktorí aktéri z mimovládneho sektora by mali byť zapojení do prípravy dôležitých dokumentov. Pravdepodobne prispeli aj politické faktory, a to nielen konsenzuálna, korporatistická politická kultúra Rakúska, ale aj volebná výhra sociálnych demokratov (SPÖ) v roku 2006, ktorá ukončila kontroverznú účasť krajne pravicovej strany (FPÖ) vo vládnej koalícii, a tiež potreba Rakúska potvrdiť rešpekt k hodnotám demokracie.

Pozoruhodným faktom je, že vznik štandardov iniciovali samotní úradníci a úradníčky. Na jednotlivých ministerstvách pôsobili referenti a referentky, ktorí bez výraznejšieho vzájomného kontaktu v takej alebo onakej podobe zapájanie verejnosti už uskutočňovali – a zbierali skúsenosti, budovali capacity, dotvárali procesy a pravidlá. Hlavným motívom prípravy štandardov teda bola vzájomná výmena skúseností a príkladov dobrej praxe a formulovanie všeobecne platných zásad a odporúčaní pre organizáciu participatívnych procesov. Samozrejme, takýto dialóg by nefungoval bez ochoty ministerstiev spolupracovať naprieč politickým spektrom a bez vôle a podpory vedúceho personálu ministerstiev, najmä riaditeľov a riaditeľiek sekcií, ktorých zamestnanci a zamestnankyne sa na iniciatíve zúčastňovali, a tiež právnych oddelení ministerstiev zodpovedných za pripomienkové konania.

Aj samotná príprava štandardov mala podobu rozsiahleho participatívneho procesu, trvajúceho takmer tri roky. Zúčastnili sa na nej – či už účasťou

v medzirezortnej pracovnej skupine alebo prostredníctvom pripomienkovania – všetky rezorty, väčšina spolkových krajín a kraje, mimovládne organizácie a nezávislí experti. Príprava nebola izolovanou iniciatívou, ale sprevádzalo ju viacero projektov a štúdií, zadávaných externým odborníkom, so zámerom zisťovania existujúcej participatívnej praxe v rezortoch a mapovania významných neštátnych organizácií. Dôležitým zakončením procesu bolo schválenie štandardov Radou ministrov (2. júla 2008), čím nadobudli odporúčací charakter pre všetky organizácie štátnej správy.

Prílohami štandardov sú okrem zoznamov odporúčaní a kritérií kvality participácie aj príklady dobrej praxe a správa z procesu pripomienkovania. Úrad spolkového kancelára zabezpečil dostupnosť štandardov prostredníctvom ich tlače a distribúcie a prevádzkovaním stránky www.partizipation.at. Nasledovalo niekoľko ďalších iniciatív vrátane vypracovania nadväzujúcej Príručky pre prax (2011).

Štandardy nepredstavujú len jednoduchú sadu kritérií. V myšliach ich tvorcov mali za cieľ rozvinutie spoločnej demokratickej kultúry a dôvery medzi organizáciami štátnej správy a občianskou spoločnosťou najmä v oblastiach ako posudzovanie legislatívy alebo v rozsiahlych strategických procesoch, a preto možno nie sú najvhodnejším nástrojom na návrh kratších participatívnych formátov. Ich úspech nespočíva možno ani tak v ucelenom uvedení do praxe – mnohé organizácie štátnej správy sa nimi nechali inšpirovať, avšak preberali z nich len vybrané prvky. Asi najdôležitejším pozitívnym vplyvom štandardov je, že sa na ne dá odvolávať ako na Radou ministrov schválený dokument, čo úradníkom uľahčuje argumentáciu voči vedeniu alebo verejnosti a občianskej spoločnosti to signalizuje rešpekt voči demokratickým princípom a ochotu viesť dialóg. Štandardy sa využívali aj v základnom vzdelávaní štátnych zamestnancov a na školeniach Akadémie pre verejnú službu. Jednou zo slabín možno je, že sa štandardy nepodarilo prepojiť na princípy riadenia orientovaného na výsledky (performance management a budgeting), ktoré dokonca spravuje ten istý odbor (pôvodne Úradu spolkového kancelára, teraz Spolkové ministerstvo pre umenie, kultúru, verejnú službu a šport – BMKÖS).

Téma participácie bola v nasledujúcich rokoch aj kvôli obmene kľúčových osôb mierne utlmená. V prvom polroku 2020 ju oživila príprava novej verzie štandardov pod gesciou BMKÖS pod názvom *Príručka pre prax: participácia v digitálnom veku*. Cieľom novej verzie je posilniť tému spolurozhodovania, formulovania zásad pre digitálne participatívne nástroje a nástrojové mixy a znovu oživiť tému participácie v komunite úradníkov, neziskových organizácií a externých spolupracovníkov.

Michal Sedlačko

Štandardy účasti verejnosti

— odporúčania pre dobrú prax¹

Na vytváraní politík, plánov, programov a právnych predpisov sa čoraz viac zúčastňuje verejnosť. Ak sa účasť verejnosti uskutoční v čo najvyššej kvalite, môžu verejnosť, politické orgány a administratívne orgány profitovať z prínosov týchto procesov. To je možné zabezpečiť pomocou noriem, ktoré boli navrhnuté s cieľom maximalizovať účinnosť a výhody účasti verejnosti. Tieto Štandardy účasti verejnosti sú určené pre administratívnych pracovníkov spolkovej vlády ako podpora realizácie konkrétnych procesov účasti verejnosti v čo najvyššej kvalite. Sú príspevkom k dobrej verejnej správe v Rakúsku.

1. Ciele účasti verejnosti, participácie

— Účasť verejnosti má:

- ... prispievať k výmene informácií a skúseností...
- ... podporovať pochopenie pre iné názory a koordináciu záujmov...
- ... zvyšovať kvalitu a transparentnosť rozhodnutí...
- ... zvyšovať akceptáciu a zrozumiteľnosť a dosledovateľnosť rozhodnutí, aj takých, ktorých spoločenské dopady sa ukážu až neskôr...
- ... posilniť identifikáciu občanov a občanov a záujmových skupín s rozhodnutiami, ale aj s prostredím, ktoré ich obklopuje...
- ... posilniť dôveru v politikov a verejnú správu a ponúknuť širšie podklady rozhodnutiam politikov a verejnej správy...
- ... vytvoriť široký prístup k formovaniu názorov (postojov, pozícií)...
- ... znižovať oneskorenia a zvýšené náklady v implementácii politík, plánov, programov a právnych predpisov a prostredníctvom toho optimalizovať použitie verejných zdrojov...

¹ Pracovný preklad z AJ: <http://www.partizipation.at/fileadmin/media_data/Downloads/Standards_OeB/oebs_standards_engl_finale_web.pdf>;
NJ: <http://www.partizipation.at/fileadmin/media_data/Downloads/Standards_OeB/standards_der_oeffentlichkeitsbeteiligung_2008_druck.pdf>

2. Princípy

— Spoločne pracovať v prospech budúcnosti znamená, že:

- ... politici, verejná správa, občania a občianky a záujmové skupiny sú odhodlaní spolupracovať ako partneri a so spoločnou zodpovednosťou pre spoločenstvo (spoločnosť)...
- ... politici, verejná správa, občania a občianky a záujmové skupiny používajú participáciu ako nástroj porozumenia a komunikácie...
- ... participácia je súčasťou moderného ponímania politiky a verejnej správy, a preto integrálnou súčasťou správy verejných vecí...
- ... participácia je centrálnou súčasťou verejno-správnej praxe, ktorá je transparentná a orientovaná na občana...

PRINCÍPY

— Zapojenie

Politici a administratíva integrujú verejnosť do prípravy ich politik, plánov, programov a právnych predpisov. Toto má viesť k spoločne podporovanému riešeniu, ktoré je bezproblémovo zavádzané do praxe.

— Transparentnosť a sledovateľnosť

Proces zapojenia verejnosti je transparentný a tým sú aj výsledky odsledovateľné. Transparentnosť a odsledovateľnosť budujú dôveru v politikov a verejnú správu.

— Spoločná zodpovednosť

Participácia verejnosti znamená pre všetkých zapojených prevziať spoločnej zodpovednosti za spoločnú prácu a jej výsledky. Prostredníctvom toho sa môže zlepšovať tak kvalita výsledkov, ako aj ich identifikácia s nimi.

— Priestor na tvorbu

Zapájanie verejnosti predpokladá priestor na tvorivú činnosť. Rámce tohto priestoru sú všetkým zúčastneným hneď na začiatku jasne komunikované. Participanti tak sú schopní reálnejšie zhodnotiť ich možnosti ovplyvnenia obsahu.

— Vyváženosť a rovnosť šancí

V rámci jasne zadaného priestoru na tvorbu predpokladajú procesy účasti verejnosti rovné šance a rovnaký priestor pre zúčastnené skupiny na ovplyvňovanie. Všetky skupiny sú oslovované vyváženou formou. Participatívny proces je organizovaný bezbariérovou formou.

— Vzájomný rešpekt

Participácia je proces komplexného zapojenia tých, ktorí sú dotknutí alebo zainteresovaní na politikách, plánoch, programoch alebo právnych predpisoch. Všetci zúčastnení sú si vedomí ich odlišnej roly v takomto procese. Konajú vo vzájomnom rešpekte. To podporuje dobrú kooperáciu všetkých zúčastnených.

— Férovosť

Podnety a návrhy zúčastnených sa berú vážne. Účastníci sa stretávajú v atmosfére partnerstva. K argumentom a protiargumentom sa v procese participácie pristupuje férovo. Férový spôsob vzájomného zaobchádzania je základom dobrej spolupráce.

— Informácie

Po zohľadnení zákonných možností je prístup k informáciám pre všetkých záujemcov garantovaný.

— Zrozumiteľnosť jazyka

V procese participácie sú obsahy a rámcové podmienky komunikované a poskytované jasne a zrozumiteľne. To uľahčuje vzájomné porozumenie a zabraňuje vzniku prípadných zdržaní, sklamaní alebo iných prekážok spolupráce.

— Lehoty

Participácia sa realizuje s predstihom. Pred rozhodnutím je dostatočný časový priestor na informácie, konzultácie a spoluprácu. Na jednej strane tak dostanú zúčastnení dostatočný priestor na efektívne ovplyvňovanie. Na druhej strane, obmedzia sa omeškania a dodatočné výdavky, ktoré môžu nastať z dôvodu neskorších zmien, ak je participácia realizovaná príliš neskoro.

— Organizácia

Na účely participácie sú od začiatku jasne a záväzne stanovené spôsoby organizácie procesu, zodpovednosti a kontaktné osoby v rámci aparátu subjektu verejnej správy. To poskytuje všetkým participujúcim nevyhnutnú zrozumiteľnosť a podporuje efektívnosť a účinnosť práce.

— Rozhodnutia a spätná väzba

Tí, ktorí prijímajú finálne rozhodnutia, pri svojom rozhodovaní zohľadňujú výsledky participatívneho procesu. Zohľadňovanie znamená, že s výsledkami nakladajú s rešpektom, a pokiaľ je to možné, zahŕňajú ich do svojho rozhodovania. Rozhodnutia by mali byť komunikované s odkazmi na obsahy participatívneho procesu. Takto môžu politici a verejná správa oceniť prínos participujúcich a vytvárať atmosféru dôvery.

— Legálny rámec

Účasť verejnosti je vyjadrená v ústave a mnohých právnych dokumentoch. Všade tam, kde je dostatočný priestor na modelovanie procesov participácie, majú byť použité tieto štandardy participácie.

3. Štandardy participácie

— Participácia potrebuje štandardy, tieto štandardy participácie sú:

Výkonnosť štandardmi pre politikov a verejnú správu na dosiahnutie optimálneho zapojenia verejnosti do prípravy rozhodnutí a sú tiež kvalitatívnymi štandardmi pre účastníkov, slúžiacimi ako miera, pomocou ktorej môžu účastníci a záujmové skupiny merať kvalitu postupov verejnej správy vo vzťahu k participácii.

Štandardy participácie sú odporúčania pre dobrú prax a službu, ako aj praktickou podporou pri procesoch zapájania verejnosti. Kým zákonné podmienky participácie musia byť aplikované vždy, tieto štandardy dopĺňajú zákonné podmienky a umožňujú prispôbenie ku konkrétnej tematickej oblasti, ako aj procesom participácie slúžiacich na prípravu politik, plánov, programov alebo právnych noriem.

— Účasť verejnosti je odporúčaná predovšetkým tam, kde:

- je veľa ľudí dotknutých alebo zainteresovaných v danej téme,
- je téma potenciálne kontroverzná,
- realizácia politiky, plánov, programov, právnych noriem si vyžaduje spoluprácu dotknutých a zainteresovaných alebo je cieľom široké pochopenie, akceptácia a vysokokvalitný výsledok.

— Štandardy sú členené do troch častí:

1. Štandardy na prípravu participatívneho procesu.
2. Štandardy na realizáciu participatívneho procesu.
3. Štandardy na monitorovanie a evaluáciu participatívneho procesu.

Štandardy sú štruktúrované ako zoznam otázok. Položené otázky majú byť zodpovedané ku každému participatívne procesu. Ak sú všetky otázky zodpovedané a odsúhlasené, je možné hovoriť o vysokokvalitnom procese participácie. Vo výnimočných prípadoch môžu byť niektoré otázky irelevantné. Všetky odklony od štandardov participácie musia byť zrozumiteľne vysvetlené.

Na podporu aplikácie štandardov participácie je k dispozícii praktický sprievodca, ktorý ponúka aj informácie o použití e-participácie na zapojenie verejnosti prostredníctvom elektronickej formy komunikácie, napr. prostredníctvom internetu alebo mobilných telefónov (www.partizipation.at/standards_oeb.html). S rastúcou skúsenosťou a po realizácii pilotných procesov budú štandardy participácie po približne 1 – 2 rokoch na báze evaluácie a v zmysle učiacej sa verejnej správy² aktualizované.

3.1. ŠTANDARDY PRÍPRAVY (P) PARTICIPATÍVNEHO PROCESU

- P1 → Je vám jasné, čo chcete prostredníctvom participatívneho procesu dosiahnuť (jasné ciele)?
- P2 → Sú vám jasné Rámcové podmienky procesu participácie verejnosti? Je vám jasné, ktoré už urobené rozhodnutia, technické podmienky alebo právne podmienky sú potrebné v participatívnom procese ako fixné body a v ktorých témach, naopak, existuje priestor na tvorivosť? Sú základné otázky a úlohy jasne definované? (Čo sú ciele, ktoré otázky nebudú predmetom procesu?)
- P3 → Je jasné, aké možnosti ovplyvňovania ponúkate verejnosti a ako záväzné budú výsledky participatívneho procesu? Predstavili ste možnosti ovplyvňovania realisticky, tak aby nenastali vo verejnosti prehnané očakávania? Dôrazne ste poukázali na to, kto prijíma konečné rozhodnutie v danej téme a akú rolu zohráva participatívny proces v procese prijímania finálneho rozhodnutia?
- P4 → Sú cieľové skupiny participatívneho procesu jasne definované? Je zahrnuté celé spektrum záujmov vyváženým spôsobom? Rozhodli ste sa, ktorú verejnosť chcete vo vašom procese zapojiť a vychádzajúc z toho, či chcete zapojiť organizovanú verejnosť, širokú verejnosť alebo obe (pozri bod 4.2. – Kto je spoločnosť?)? Zohľadnili ste vo výbere účastníkov aspekty začleňovania (mainstreaming) (napríklad rodového začleňovania, začleňovania osôb so zdravotným postihnutím)?

² To znamená, že verejná správa ako učiacia sa organizácia stále znovu reflektuje svoj nový vývoj a aplikácie, vymieňa si poznatky a skúsenosti a, ak je to nevyhnutné alebo vhodné, prehodnocuje svoje postupy.

- P5 → Je zadefinované, ako intenzívne chcete zapájať verejnosť? (1. st. informovanie, 2. st. konzultovanie, 3. st. spolupráca).
- P6 → Vybrali ste vzhľadom na cieľ a s ohľadom na verejnosť vhodné a zrozumiteľné metódy pre participatívny proces (napr. internetový prieskum, pripomienkové konanie, okrúhly stôl, konsenzuálna konferencia atď.)? Dávali ste si pri výbere metód pozor, aby zvolené metódy boli prístupné, pokiaľ možno všetkým dotknutým a zainteresovaným, prípadne zvažovali vhodnú kombináciu metód tak, aby bola participácia prístupná všetkým?
- P7 → Nasadili ste profesionálny procesný sprievodca, ktorý zodpovedá za organizovanie a moderovanie participatívnych procesov (primárne pre 3. st.)? vysvetlili ste, ako sú rozdelené úlohy a roly?
- P8 → Je zadefinované, kedy bude verejnosť na participáciu oslovená? Zapájate verejnosť tak skoro, ako je to len možné, teda v čase, keď sú ešte všetky možnosti otvorené?
- P9 → Zostavili ste scenár a časový harmonogram participatívneho procesu? Zohľadnili ste pri tom reflexie a dokumentáciu vašich skúseností v danom kontexte (pozri bod 3.3.)? Vytvorili ste si časovú rezervu pre nepredvídateľné okolnosti? Zohľadnili ste v pláne prípadné lehoty a prispôbili ste ho časovým podmienkam pre prijatie finálneho rozhodnutia?
- P10 → Zostavili ste pre účastníkov dobre vyvážené informačné podklady k predmetu procesu? Zosumarizovali ste najdôležitejšie informácie z pohľadu účastníkov do prehľadného a stručného sumáru?
- P11 → Pripravili ste koncept participatívneho procesu, ktorý obsahuje vyššie uvedené informácie a ktorý je prílohou pozvánky na participatívny proces?
- P12 → Odsúhlasili nositelia politickej zodpovednosti koncept participatívneho procesu? Zaisťovali ste si podporu nositeľov politickej zodpovednosti pre váš participatívny proces?
- P13 → Dohodli ste sa s tými, ktorí budú prijímať konečné rozhodnutie, na tom, že zohľadnia pri finálnom rozhodovaní výsledky participatívneho procesu? Zohľadnenie znamená, že budú s výsledkami nakladať s rešpektom a ak je to možné, zahrnú ich do rozhodnutia. Ak to nebude úplne možné, prípadné odklony budú zrozumiteľne odôvodnené.

2. ŠTANDARDY REALIZÁCIE PARTICIPATÍVNEHO PROCESU

Informatívna, konzultatívna alebo kooperačná participácia (pozri výklad kľúčových slov 4.3.) môžu v participatívnom procese vystupovať tak samostatne, ako aj v rôznych vzájomných kombináciách.

Ak v rámci vášho participatívneho procesu kombinujete informatívnu a konzultatívnu participáciu alebo informatívnu, konzultatívnu a kooperatívnu, čo sa v praxi často stáva, použite na príslušnú úroveň participácie príslušný štandard (pozri v sprievodcovi rovnomennú kapitolu 3.2. k štandardom zapájania).

3.2.1. Štandardy pri informatívnej (I) úrovni participácie – informácie

- I1 → Informujete vyvážené? Predstavili ste k téme rôzne aspekty/pohľady?
- Informovali ste proaktívne sami od seba záujmovú organizovanú verejnosť, napríklad e-mailom alebo poštou?
- I2 → Spracovali ste informácie špecificky pre cieľové skupiny? Predstavili ste komplexne vecné súvislosti a problémy čo najzrozumiteľnejšie (tak jednoducho, ako je to len možné, a tak komplexne, ako je to nevyhnutné)?
- I3 → Prispôsobili ste cieľovým skupinám komunikačné nástroje aj s ohľadom na jazyk? Použili ste na účely kontaktu so širokou verejnosťou minimálne dve rozdielne médiá, z čoho z každým jedným je internet?³ Udržiate váš adresár (rozdeľovník) aktuálnym?
- I4 → Overujete si, či je zabezpečený bezbariérový prístup k informáciám?
- I5 → Poskytujete dodatočné informačné zdroje k téme, napríklad štúdie, internetové odkazy, mediálne správy, podujatia alebo expertov? Pokrývate spektrum expertných názorov k téme v najširšej možnej miere?
- I6 → Odôvodnili ste zrozumiteľne prijaté rozhodnutia?

³ Prostredníctvom premyslenej kombinácie médií stúpa pravdepodobnosť, že budú zasiahnuté všetky cieľové skupiny.

3.2.2. Štandardy pri konzultačnej (K) úrovni participácie – zisťovanie názorov

— Oznámenie konzultačnej procedúry

- K1 → Zamysleli ste sa nad tým, kedy oznámiť konzultačný proces vybraným cieľovým skupinám tak, aby mali priestor na dostatočnú prípravu?
- K2 → Kontaktovali ste v tejto veci proaktívne (sami od seba) organizovanú záujmovú verejnosť, napríklad e-mailom alebo listom?
- Príprava konzultačných podkladov pre zúčastnených
- K3 → Zaradili ste na úvod konzultačných podkladov stručnú a všeobecne zrozumiteľnú sumarizáciu témy a participatívneho procesu, ktorá umožní verejnosti rozhodnúť sa, či sa zapojí, alebo nie?
- K4 → Uviedli ste predmet a ciele konzultačného procesu?
- K5 → Predstavili ste zrozumiteľne už prijaté rozhodnutia (fixné body) a témy konzultačného procesu a tým vyznačili priestor na tvorbu?
- K6 → Vysvetlili ste pozadie a dôvody konzultácií? Ozrejmili ste, prečo existuje potreba konzultovať politiky, plány, programy a právne normy? Dali ste k dispozícii podkladové dokumenty k pozadiu témy?
- K7 → Vysvetlili ste, aký dopad by mali mať politiky, plány, programy a právne normy a čo sa stane, ak nebudú pripravené?
- K8 → Vytvorili ste zoznam osôb, agentúr a organizácií, s ktorými konzultujete? Odôvodnili ste váš výber? Pýtali ste sa na návrhy osôb a subjektov, ktoré by ku konzultáciám mali byť ešte prizvané?
- K9 → Položili ste zúčastneným, ak je to vhodné pre vašu tému, konkrétne otázky k návrhu alebo téme, ktoré by ste chceli mať určite zodpovedané?
- K10 → Zadefinovali ste povinné údaje, ktoré musia účastníci uviesť (napríklad meno, organizáciu atď.)? Zdôraznili ste, že pozície (pripomienky) majú byť riadne odôvodnené a ak je to možné, predložené konkrétne alternatívy?
- K11 → Zadefinovali ste akceptovaný spôsob zaslania pozícií/pripomienok (poštou, e-mailom, internetovou stránkou, faxom, telefonicky alebo aj osobne)?⁴
- K12 → Určili ste minimálne jeden kontaktný bod, ktorý sa témou alebo návrhom vecne zaoberá?

⁴ Uprednostňované sú písomné pozície/pripomienky, keďže osobne alebo telefonicky doručené pripomienky si vyžadujú vyššie administratívne kapacity, pretože musia byť zachytené presne aj s presným obsahom.

- K13 → Uviedli ste osobu alebo agentúru, ktorej majú byť doručené pozície/pripomienky?
- K14 → Stanovili ste jasne a vzhľadom na rozsah témy primeranú lehotu na odovzdanie pozícií/pripomienok? Lehotu na predloženie pozícií/pripomienok je potrebné vždy prispôbiť obsahu/rozsahu a spôsobu zapájania verejnosti. Na základe skúseností sú šesť- až dvanásťtýždňové lehoty primerané.⁵
- K15 → Vysvetlili ste, aký bude postup po konzultačnej fáze, kde zverejníte doručené pozície/pripomienky a správu o konzultačnom procese (pozri bod S24)?

— Vyzvanie na zasielanie pozícií/pripomienok

- K16 → Vyzvali ste všetky cieľové skupiny rovnocenne, aby zasielali pozície/pripomienky?
- K17 → Kontaktovali ste proaktívne sami od seba záujmovú organizovanú verejnosť?

— Podpora počas predkladania pozícií/pripomienok

- K18 → Sú určené kontaktné body počas lehoty na predkladanie pozícií/pripomienok ľahko dostupné?
- K19 → Sú kontaktné osoby dostatočne informované o téme? Sú kontaktné osoby zahrnuté do procesu participácie a disponujú všetkými potrebnými podkladmi k téme?

— Potvrdenie prijatia každej pozície/pripomienky

- K20 → Potvrdili ste najneskôr do týždňa prijatie každej pozície/pripomienky?⁶

— Zverejnenie doručených pozícií/pripomienok

- K21 → Zverejnili ste všetky doručené pozície/pripomienky, s výnimkou tých, ktoré sú dôverné, bezodkladne po uplynutí lehoty na ich predkladanie?

— Oboznámenie sa a zapracovanie pozícií a pripomienok⁷

- K22 → Oboznámili ste sa so všetkými pozíciami/pripomienkami úplne a preukázateľne?

⁵ Pre niektoré témy sú dostatočné štyri týždne.

⁶ Dosiadnuteľnosť tohto štandardu závisí od počtu doručených pozícií a pripomienok a od spôsobu ich doručenia (e-mail, internetová stránka, poštou, faxom, telefonicky alebo osobne).

⁷ To, do akej hĺbky sa budete zaoberať zaslanými pozíciami a pripomienkami, závisí od typu participatívneho procesu a typu a počtu pripomienok a disponibilných zdrojov.

- K23 → Zohľadnili ste kľúčové posolstvá z pozícií/pripomienok? Zohľadniť znamená, že odborne posúdite všetky rôznorodé argumenty predložené v pozíciách/pripomienkach, ak je potrebné, prediskutujete s účastníkmi, vyhodnotíte ich preukázateľným spôsobom a následne ich zakomponujete do prípravných podkladových materiálov k politike, plánu, programu alebo právnej norme (aktu).

— Informovanie o rozhodnutí

- K24 → Pripravujete správu, ktorou zdokumentujete konzultačný proces? Zosumarizujete v tejto správe pozície/pripomienky, ktoré boli doručené, a uvediete spôsob a miesto, kde je možné prezrieť všetky pozície a pripomienky? Popisujete, aspoň stručne, zdôvodnenia, ktoré argumenty boli vzaté do úvahy a ktoré nie a prečo? Prerokovali ste a odsúhlasili ste ďalší postup (napríklad zverejnenie) a túto správu s tými, ktorí nesú zodpovednosť za politické rozhodnutia?
- K25 → Zverejnili ste správu o konzultačnom procese bezprostredne po rozhodnutí?

3.2.3. Štandardy spolupracujúcej (S) participácie

Kooperatívne participatívne procesy môžu byť modelované veľmi rozdielne. Zaužívané metódy sú napríklad konsenzuálna konferencia, okrúhle stoly, plánovacie bunky (pozri tiež príručka participácie alebo www.participation.at/methoden.html, alebo <http://www.participativnimetody.cz/>, http://www.iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/Manual_Participace/manpart_1510.pdf). Každá metóda poskytuje špecifické prístupy a štruktúry k participácii. Preto sú aj kvalitatívne štandardy veľmi individuálne. Niektoré štandardy však platia pre všetky prístupy ku kooperatívnej participácii.

- S1 → Prispôbili ste zvolenú metódu, t. j. procedúru a štruktúru participácie, na konkrétnu úlohu, cieľové skupiny, rozpočet a časový rámec?
- S2 → Odhadli ste v prípade intenzívnejších participatívnych..., koľko času bude potrebné vyčleniť? Oznamili ste odhadovanú časovú náročnosť tým, ktorých ste pozvali do procesu?
- S3 → Naplánovali a zabezpečili ste požadované interné zdroje (personál: čas a kvalifikácia, materiál atď.)?
- S4 → Ocenili ste dostatočne dobrovoľnícku prácu a vložené odborné znalosti účastníkov?

- S5 → Dohodli ste sa v pracovnej skupine na spôsobe rozhodovania (napríklad rozhodnutia väčšiny, rozhodnutia o konsenze atď.)? Predpokladáte, že nesúhlasné názory budú zdokumentované a písomne odôvodnené?
- S6 → Zabezpečili ste neustrannosť moderovania?
- S7 → Boli dohodnuté procesné postupy s členmi pracovnej skupiny, napríklad vo vzťahu k rešpektujúcemu zaobchádzaniu, rozdeľovaniu úloh, dôvernosti, zastupovaniu skupiny navonok, zabezpečovaniu výsledkov v priebehu procesu, záverečnej správy, predložení výsledkov na finálne rozhodnutie?
- S8 → Určili ste, ako bude široká verejnosť informovaná o procese participácie, jej výsledku a konečnom rozhodnutí?
- S9 → Zdokumentovali ste, ako participácia ovplyvnila konečné rozhodnutie o politike, pláne, programe alebo právnom akte a poskytli ste odôvodnenie, ak neboli zohľadnené všetky výsledky participácie?

3.3. ŠTANDARDY MONITORINGU (M) A EVALUÁCIE PARTICIPATÍVNEHO PROCESU

- M1 → Zdokumentovali ste, ktoré opatrenia politiky, plánu, programu alebo právneho aktu už boli implementované a ktoré ešte stále prebiehajú (monitorovanie implementácie)?
- M2 → Zdokumentovali ste svoje skúsenosti s procesom participácie, aby ste ich mohli zvážiť alebo využiť v budúcich postupoch (v prípade rozsiahlych participatívnych procesov, prípadne aj v prípade následného hodnotenia nezávislým orgánom)? Zvážili ste, s kým by ste sa chceli podeliť o svoju dokumentáciu a kto by ju mohol využiť?
- M3 → Overili ste si, že ste dosiahli ciele procesu účasti verejnosti?
- M4 → Zapojili ste sa do monitorovania a hodnotenia verejnosti, napr. prostredníctvom účasti v monitorovacej skupine?

4. Vymedzenie pojmov

4.1. ČO JE ÚČASŤ VEREJNOSTI?

Účasť verejnosti znamená schopnosť všetkých zainteresovaných a/alebo záujemcov zastupovať ich záujmy alebo návrhy pri tvorbe plánov, programov, politik alebo právnych aktov.

4.2. KTO JE VEREJNOSŤOU?

Verejnosťou sa rozumie otvorená a neobmedzená skupina ľudí, všetci členovia a formy organizovania spoločnosti. Koncept verejnosti zahŕňa jednotlivcov i skupiny ľudí. Skupiny môžu mať *ad hoc* cieľ (občianske iniciatívy vytvorené spravidla v spojení s konkrétnym projektom alebo cieľom, majúce veľmi voľnú organizačnú štruktúru), alebo môžu byť utvorené okolo osobitného dlhodobého cieľa s jasnou organizačnou štruktúrou (= organizovanej verejnosti).

Príkladom organizovanej verejnosti sú záujmové skupiny, ako sú komory a ďalšie organizácie, ktorých postavenie je definované zákonom (organizácie reprezentujúce verejnosť z dôvodu ich zákonného postavenia alebo z dôvodu povinného členstva). Súčasťou organizovanej občianskej spoločnosti sú aj organizácie tvorené na princípe dobrovoľného členstva, s trvalou agendou nezávislou od projektov, príkladom sú organizácie zamerané na ľudské práva alebo environmentálne organizácie (MVO), ako aj iniciatívy, náboženské spoločenstvá, združenia priemyslu, zamestnávateľov, odborových zväzov a podobne. Na rozdiel od organizovanej verejnosti sa termín „široká verejnosť“ vzťahuje na tých ľudí, ktorí nie sú zoskupení v skupinách, ktoré sú viac-menej organizované, ale ktoré zastávajú svoje osobné záujmy...

4.3. INTENZITA ÚČASTI VEREJNOSTI

— Intenzitu participácie delíme na tri úrovne:

- Kooperatívna účasť verejnosti.
- Konzultatívna účasť verejnosti.
- Informatívna účasť verejnosti.

4.3.1. Informatívna účasť verejnosti

Účastníci dostanú informácie o plánovaní alebo rozhodovaní. Na to však nemajú žiadny vplyv. Komunikácia je len jednosmerná, a to od plánovacích alebo rozhodovacích orgánov pre verejnosť.

4.3.2. Konzultatívna účasť verejnosti

Účastníci môžu poskytnúť svoje pripomienky k predloženej otázke alebo návrhu. Môžu dokonca ovplyvniť rozhodnutie, aj keď rozsah vplyvu sa môže líšiť. Komunikácia je v oboch smeroch, od plánovacieho alebo rozhodovacieho orgánu až po verejnosť a späť, ako aj za určitých okolností ešte raz. Komentáre môžu byť preto v počiatočnej fáze procesu účasti napríklad prostredníctvom rozhovorov. Preto sú kontinuálne, napríklad štvrtročné dialógy s vybranými cieľovými skupinami pre výmenu informácií považované za konzultačnú účasť verejnosti.

4.3.3. Kooperatívna účasť verejnosti

Účastníci majú možnosť vyjadriť sa k rozhodnutiu, napríklad na schôdzach okrúhlych stolov, v postupoch mediácie alebo v procesoch zainteresovaných strán. Miera vplyvu je vysoká a môže zahŕňať spoločné rozhodovanie s politickými rozhodovacími orgánmi. Plánovacie alebo rozhodovacie orgány a verejnosť intenzívne navzájom komunikujú.

4.4. KDE MAJÚ BYŤ APLIKOVANÉ ŠTANDARDY PARTICIPÁCIE VEREJNOSTI?

Štandardy účasti verejnosti sú aplikovateľné všade tam, kde sa vypracúvajú politiky, plány, programy a všeobecné právne predpisy.

4.4.1. Úroveň politik

Úroveň politik je najabstraktnejšou úrovňou hierarchie plánovania a rozhodovania. Pojem „politiky“ treba chápať ako preklad anglického výrazu „politik“, ako je používaný v príslušných medzinárodných nástrojoch: to zahŕňa vnútroštátne alebo zahraničnopolitické stratégie, programové vyhlásenia, koncepcie, akčné plány. Politiky sú čiastočne rozvinuté o odporúčania z úrovne EÚ pre členské štáty, aby členské štáty vypracovali národné akčné plány na konkrétne témy.

Proces tvorby politik nie je formálne regulovaný, a preto môže mať rozličnú podobu. Politiky môže prijať minister alebo vláda. Parlament sa zvyčajne nezúčastňuje. Vymedzenie politiky na jednej strane a plánov a programov na druhej strane je ťažké a nie vždy jasné. Organizovaná verejnosť sa zvyčajne zúčastňuje na tvorbe politik, ktoré sú obvyčajne abstraktnejšie než plány a programy.

4.4.2. Úroveň plánovania a programovania

Plány a programy majú strategický charakter a zvyčajne zahŕňajú celý balík opatrení. Plány a programy môžu zabezpečovať tak investičné opatrenia, ako aj organizačné opatrenia. Program dopravy môže zahŕňať opatrenia pre železničnú a cestnú sieť, ako aj opatrenia na znižovanie intenzity dopravy alebo opatrenia podporujúce využívanie verejných dopravných prostriedkov. Napríklad, programy podpory výskumu môžu ovplyvniť vedecký prístup k špecifickým témam a rozvoju vedy vo všeobecnosti. Strategické plány sú menej konkrétne ako investičné projekty a nie vždy je možné určiť konkrétne osoby, ktorých sa stratégie dotknú.

Čím je obsah plánu alebo programu abstraktnejší, o to väčší zmysel má pre organizovanú spoločnosť a záujmové skupiny zapojenie sa do foriem účasti.

Účasť verejnosti je pri niektorých plánoch a programoch povinná (napr. PHSR, územný plán), napríklad plánoch odpadového hospodárstva alebo plánoch územného plánovania. Účasť verejnosti na plánovaní a programovaní má odlišné právne požiadavky a na konci procesu môže byť rozhodnutie vo forme právneho predpisu.

4.4.3. Úroveň všeobecne záväzných právnych predpisov

Zákony a nariadenia sú všeobecné právne akty. Majú záväzný charakter. Okrem platných pravidiel zapájania verejnosti v rámci pripomienkovacieho konania by sa mali štandardy účasti verejnosti uplatňovať aj na prípravu návrhov všeobecných právnych aktov.

5. Prínosy

- Vysokokvalitná účasť verejnosti si vyžaduje odhodlanie, čas, zdroje a energiu ako vstupy, ale prináša aj viacero výhod vo výstupoch.
- Účasť verejnosti vŕhne tých, ktorých sa téma dotýka, do hľadania riešení.
- Účasť verejnosti napomáha budovaniu dôvery medzi politikmi, verejnou správou, dotknutými a zúčastnenými.
- Účasť verejnosti prebúdza záujem o politický život a posilňuje živú demokraciu.
- Účasť verejnosti aktivizuje, z dotknutých robí zúčastnených a dynamizuje procesy prípravy a participatívne projekty.
- Účasť verejnosti podporuje budovanie komunity a vzájomný rešpekt medzi politikmi, verejnou správou a účastníkmi, ako aj medzi účastníkmi. Poskytnuté úkony a služby sú vo väčšej miere vzájomne uznávané.
- Participatívny proces je procesom vzájomného učenia sa, ako taký prispieva k budovaniu sebauvedomenia.
- Účasť verejnosti robí viditeľnými hodnoty, hodnotovú hierarchiu účastníkov, ako aj ich záujmy a potreby.
- Účasť verejnosti predpokladá pochopenie rôznych postojov a rôznych riešení problému. Zlepšuje informačný tok, verejná správa získava proobčiansky prístup s orientáciou na riešenia a s ohľadom na potreby.
- Spolupráca medzi verejnou správou a dotknutými záujmovými skupinami zmierňuje tlak očakávaní a izolované lobovanie jednotlivých záujmových skupín.
- Participácia vedie k inováciám, keďže všetci prinášajú svoje znalosti, praktické skúsenosti a kreativitu.
- Participácia uľahčuje vytvorenie akceptovateľnej stratégie. Posilňuje trvácnosť riešení, čím prispieva k plánovacej stabilite.
- Participácia utvára transparentnejšie a odsledovateľnejšie procesy prípravy a prijímania rozhodnutia.
- V procesoch účasti verejnosti sa zúčastneným skupinám zlepšuje poznanie kompetenčnej štruktúry prostredníctvom ich presného vymedzenia.
- Zapájanie verejnosti umožňuje zapojenie verejnosti do hľadania riešení. Výsledky tak môžu byť široko akceptované a podporované. Prostredníctvom

širokého zapojenia sa zvyšuje predpoklad lepšej identifikácie verejnosti s nájdeným riešením.

- Intenzívna výmena medzi všetkými účastníkmi umožňuje zohľadnenie rôznych pohľadov, čo zlepšuje zabezpečenie výsledkov. Účasť verejnosti tiež prispieva ku kvalite a ľahšej realizácii. Znamená to, že účasť verejnosti môže mať pozitívny vplyv na úsporu času a nákladov.

6. Autorský kolektív

Štandardy participácie boli vypracované medzirezortnou pracovnou skupinou za účasti záujmových skupín, mimovládnych organizácií a externých odborníkov ako súčasť projektu zadaného spolkovým kancelárom a ministerstvom životného prostredia a schválené Radou ministrov 2. júla 2008.

— V pracovnej skupine pôsobili:

Úrad spolkovej vlády, spolkové ministerstvo pôdohospodárstva, lesníctva, životného prostredia a vodného hospodárstva, spolkové ministerstvo pre dopravu, inovácie a technológie, spolkové ministerstvo pre zdravie, rodinu a mládež, spolkové ministerstvo pre vedu a výskum, spolkové ministerstvo pre vzdelávanie, umenie a kultúru, spolkové ministerstvo pre sociálne veci a ochranu spotrebiteľa, spolkové ministerstvo pre obranu, spolkové ministerstvo vnútra, spolkové ministerstvo pre európske a medzinárodné záležitosti, spolkové ministerstvo financií, spolkové ministerstvo pre hospodárstvo a prácu, Komora zamestnancov, Priemyselná komora, Ekokancelária, Caritas, Rakúska seniorská rada, Úrad parlamentu – oddelenie informácií a publikácií Parlamentnej výskumnej služby, WU-Wien – Inštitút rakúskeho a európskeho verejného práva, Kancelária Arbter.

ADA – Rakúska rozvojová agentúra, AGEZ – Pracovná skupina pre rozvojovú spoluprácu, Úrad spolkovej krajiny Salzburgsko, Úrad spolkovej krajiny Štajersko, Úrad spolkovej krajiny Tirolsko, Pracovná skupina e-participácia/e-demokracia v rámci Úradu spolkového kancelára, spolkové ministerstvo pre spravodlivosť, Rakúsky zväz priemyslu, Joanneum RESEARCH, Rozvoj vidieka – Štajersko, Riaditeľstvo správy mesta Viedeň, členovia strategickej skupiny Participácia, Červený kríž, The World of NGOs, Spolkový úrad pre životné prostredie, združenie Miestna agenda 21 vo Viedni.

— Externé procesné riadenie a technická podpora:

Kerstin Arbter, Büro Arbter – Consulting Engineers, www.arbter.at

— Projektoví vedúci a kontaktné osoby:

Michael Kallinger – Austrian Federal Chancellery michael.kallinger@bka.gv.at
Phone: 01-531 15-7148

Rita Trattnigg – spolkové ministerstvo pôdohospodárstva, lesníctva, životného prostredia a vodného hospodárstva; Rita.Trattnigg@lebensministerium.at
Phone: 01-515 22-1309

O NÁRODNOM PROJEKTE PARTICIPÁCIA

Národný projekt sa realizoval ako jedna komplexná aktivita, ktorej názov korešponduje s názvom predkladaného projektu: Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. Projekt sa vydal dvoma smermi – praktickým a teoretickým:

- podaktivita 1/ praktická časť: pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík,
- podaktivita 2/ teoretická časť: analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe.

Stavbu originálnej dvojpodlažnej budovy použijeme ako metaforou realizácie projektu. Dve hlavné podaktivity predstavovali dve samostatné a pritom vzájomne prepojené poschodia toho istého domu. Na prízemí sa rozložila pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík, ktorá zastrešila realizáciu dvanástich pilotných projektov zapájania verejnosti do tvorby verejných politík. Predstavovala „živé laboratórium participatívnych procesov v prostredí verejnej správy“.

Analytickým tímom expertov utáboreným na prvom poschodí ponúkala priestor na realizáciu výskumných aktivít v interiéroch projektového domu, ako aj exteriéroch, vo svete mimo pilotnej schémy. Analytické expedície, prieskumy neznámych teritórií verejnej správy a metodické prvovýstupy postavené na širokom zbere a postupnom vyhodnocovaní procesov a dát reprezentovali „teoretickú časť“ projektu, zameranú na rozšírenie poznatkov o stave a možnostiach zapájania verejnosti v reálnom živote verejnej správy, ako aj na prípravu vzdelávacieho programu na podporu participácie pre zamestnancov ministerstiev, vyšších územných celkov, miest a obcí.

Dvanásť izieb na prízemí zaplnili jednotlivé pilotné projekty a príbehy participatívnej tvorby verejných politík na rôznych úrovniach verejnej správy. Každá z izieb sa stala javiskom, na ktorom sa odohrával originálny dej partnerstva a dialógu medzi mimovládnu organizáciou a subjektom verejnej správy. Spoločným menovateľom bola tvorba konkrétnej verejnej politiky so zapojením verejnosti, zavádzanie a testovanie nových prístupov a mechanizmov participácie.

Hlavnými postavami príbehu sa stali nielen spolupracujúce organizácie a ich odborní garanti, ale aj široká plejáda ďalších postáv, reprezentujúcich zainteresovaných aktérov a aktívnych občanov, ktorí spolu hľadali riešenia problémov v rôznych oblastiach: dlhodobá starostlivosť, podpora práce s mládežou, environmentálne vzdelávanie, otvorené dáta, mikroregionálny rozvoj, odpadové hospodárstvo, prístupnosť a bezbariérovosť miest, plánovanie verejných priestorov, udržateľná mobilita, zavádzanie participatívnych rozpočtov a inklúzia zraniteľných skupín.

CHCETE VEDIEŤ VIAC?

Prečítajte si ďalšie tituly knižnej edície Participácia Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti:

Analytický rámec pre plánovanie a hodnotenie verejnej participácie

http://www.minv.sk/?ros_participacia_publikacie_analyticky_ramec

Najčastejšou otázkou, ktorú sme počas realizácie národného projektu dostávali, bolo: Ako na to? Ako vôbec začať participatívny proces? Publikácia **Analytický rámec pre plánovanie a hodnotenie projektov verejnej participácie** **Jany Plichtovej** a **Anny Šestákovéj** predstavuje moderný prístup ako robiť participatívne procesy, pretože ich odmieta uväzňiť v konkrétnom vzorci, ale naopak, podporuje tvorivosť a riešenia šité na mieru.

Ako merať kvalitu participatívnych procesov?

http://www.minv.sk/?ros_participacia_publikacie_meranie_kvality_participativnych_procesov

Ako merať kvalitu participatívnych procesov je publikácia, ktorá reaguje na absenciu univerzálnej metódy hodnotenia participatívnych procesov. Autorky **Jana Plichtová** a **Anna Šestáková** prezentujú plán hodnotenia kvality participatívnych procesoch, ktorý by mal zodpovedať nasledovné otázky: Ako definovať „kvalitu“ participácie?, Akým spôsobom stanoviť hodnotiace kritériá? či Akým spôsobom pristúpiť k ich operacionalizácii a meraniu?

Metodika zapájania zraniteľných skupín na lokálnej úrovni

http://www.minv.sk/?ros_np_participacia_knizna_edicia_participacia

predstavuje mechanizmus zapájania znevýhodnených skupín do tvorby verejných politík. Autorky **Elena Gallová Kriglerová**, **Jana Kadlečíková** a **Alena Holka Chudžíková** objasňujú, prečo je pre samosprávu výhodné zohľadniť hlas verejnosti.

Všetky informácie o téme nájdete na:

http://www.minv.sk/?ros_participacia_otvorene_temy_theoreticke_vychodiska

TOTO NIE JE KONIEC, JE TO LEN ZAČIATOK...

Úrad splnomocnenca vlády SR zodpovedá za dve základné agendy: „Iniciatívu pre otvorené vládnutie“ a „Konceptiu rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku“. Každá má v rozvoji občianskej spoločnosti svoje špecifické poslanie. Spoločným zadaním je vytvorenie priestoru a určenie pravidiel hry, ktoré zabezpečia zvýšenie informovanosti a dostupnosť informácií, ako aj zapojenie verejnosti do tvorby verejných politík, tak aby pre štát bola verejnosť partnerom a rovnocenným účastníkom participatívneho procesu. Obrazne povedané, aby vzniklo prvoligové ihrisko, kde sú jasné a dodržiavané pravidlá, kde má každý šancu využívať svoje schopnosti a možnosti na dosiahnutie spoločného cieľa.

Keď sa vláda SR rozhodla, že vytvorí operačný program Efektívna verejná správa, bolo logické, že sa úrad do programu prostredníctvom národného projektu, ktorého nosnou témou bola participácia, zapojil. Participáciu považujem za najdôležitejší prvok pre zefektívnenie verejnej správy. Úrad bol aktívny aj pri tvorbe operačného programu. Dali sme si za cieľ, aby národný projekt obsahoval celé Slovensko a jednotlivé úrovne verejnej správy a aby súčasne zohľadňoval spoločenskú objednávku, ktorá určila priority a témy dvanástich pilotných projektov participatívnej tvorby verejných politík.

Realizácia pilotnej schémy potvrdila jej zmysel. Veľkým prínosom bolo, že vybrané projekty zrkadlili potreby a problémy Slovenska. Ďalším pozitívom je, že boli zahrnuté všetky úrovne verejnej správy od štátu cez samosprávne kraje, mikroregióny, mestá a malé obce.

Získali sme cenné skúsenosti – dobré aj zlé, čo je nesmierne dôležité, lebo mnohokrát príklady zlej praxe nás posúvajú ďalej ako tie dobré. Najväčším benefitom bol princíp partnerstva, dialógu a spolupráce mimovládnych organizácií a subjektov verejnej správy, ktorý participáciu posunul o krok ďalej. Participácia ako prirodzený spôsob komunikácie a tvorby verejných politík bola kľúčovou esenciou pilotných projektov. Prínosom je aj to, že vieme týchto dvanásť príkladov multiplikovať na celé Slovensko. Realizácia národného projektu priniesla poznanie, že Slovensko v spolupráci verejnej správy a neziskového sektora nevyhnutne potrebuje pokračovať.

Potvrdením, že sa národnému projektu podarilo naštartovať dialóg a spoluprácu medzi verejnými inštitúciami a tretím sektorom, je, že pri príprave pokračovania národného projektu úrad zaevidoval enormný záujem subjektov štátnej správy, ale aj miestnej a regionálnej samosprávy, zapojiť sa do pokračovania projektu a otvoriť ďalšiu kapitolu zapájania verejnosti na Slovensku.

Martin Giertl, splnomocnenec vlády Slovenskej republiky
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Rakúske štandardy účasti verejnosti – odporúčania pre dobrú prax

Vydalo: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky/Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Preklad: Bruno Konečný

Jazyková korektúra: Alexandra Tomeková

Obálka a grafický dizajn: Zuzana Chmelová

Bratislava 2020

Publikácia je súčasťou národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík, ktorý je podporený z Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom operačného programu Efektívna verejná správa.

ISBN 978-80-89051-49-6

Zdieľaním a šírením informácií z tejto publikácie podporíte participatívnu tvorbu verejných politík a rozvoj občianskej spoločnosti. Ďakujeme.

Všetky publikácie
knižnej edície Participácia
Úradu splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej
spoločnosti nájdete na:

